

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

การบริหารกรุงเทพมหานครเป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายและเป็นเมืองหลวงของประเทศ ภารกิจในการบริหารกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครซึ่งมาจากการเลือกตั้งเป็นผู้กำหนดนโยบายสาธารณะขึ้นเพื่อเสริมสร้างสังคมของกรุงเทพมหานครให้มีความเจริญก้าวหน้า ตลอดจนทำให้ประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืน แต่นโยบายสาธารณะมีลักษณะเป็นพลวัตคือมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นกิจกรรม ที่ต่อเนื่องและอาจเปลี่ยนแปลงภายใต้เงื่อนไขเวลา สถานที่และองค์ประกอบ โครงสร้างย่อยๆ ที่แตกต่างกัน การกำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดผลดีในทางปฏิบัติที่เป็นจริง ควรมุ่งตรงไปสู่เป้าหมายในอนาคต และการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความสำเร็จของเป้าหมายนั้น ซึ่งต้องอาศัยองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ปฏิบัติด้วยวิธีการที่เป็นไปได้มากที่สุด (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, 2555)

ภารกิจหลักของกรุงเทพมหานครมีหน้าที่ดำเนินการในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของประชาชนตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครและตามกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การผังเมือง การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ การวิศวกรรมจราจร การขนส่ง การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ การดูแลรักษาที่สาธารณะ การควบคุมอาคาร การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การสาธารณสุข โภค การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน การควบคุมการเลี้ยงสัตว์ การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์ การควบคุมความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัยในโรงแรมที่พัก และสถานประกอบการอื่น ๆ การจัดการศึกษา การสาธารณสุข การสังคมสงเคราะห์ การส่งเสริมการกีฬา การส่งเสริมการประกอบอาชีพ การพาณิชย์ของกรุงเทพมหานคร หน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดนายอำเภอ เทศบาลนคร

หรือตามที่คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย หรือที่
 กฎหมายระบุเป็นหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้กิจกรรมที่เป็นภารกิจที่ผู้ศึกษาต้องการนำมาศึกษาคือภารกิจด้านการรักษาความ
 สะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองและการดูแลรักษาที่สาธารณะซึ่งเป็นนโยบาย
 สาธารณะที่มีความสัมพันธ์กับการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ และให้มีการปฏิบัติของ
 ผู้ค้าบางวิถี มีผลในทางกายภาพควรเป็นไปตามเงื่อนไขของกรุงเทพมหานครตามข้อบัญญัติ
 กรุงเทพมหานครเรื่องการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ พ.ศ. 2545 และตามระเบียบ
 กรุงเทพมหานครว่าด้วยหลักเกณฑ์ในการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะซึ่งมีข้อที่ควร
 ปฏิบัติมากมาย เช่น ให้ตั้งวางจำหน่ายสินค้าในบริเวณที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น อาหารที่วางจำหน่ายมี
 การปกปิดครบทุกด้านเพื่อป้องกันฝุ่นละออง ความสกปรก แมลงและสัตว์นำโรค ห้ามใช้วัสดุปก
 คลุมอาหารโดยตรง ต้องผ่านการอบรมการสุขาภิบาลอาหารตามหลักสูตรที่กรุงเทพมหานคร
 กำหนด ในขณะที่ทำการจำหน่ายสินค้าหรือเร่ขายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะผู้ได้รับใบอนุญาต
 ต้องแสดงใบอนุญาตตลอดเวลาที่ทำการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะตามประเภทสินค้า
 และลักษณะการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะที่ได้รับอนุญาตใบอนุญาตฉบับหนึ่งให้ใช้ได้
 เฉพาะผู้ได้รับใบอนุญาตกับผู้ช่วยจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะซึ่งระบุไว้ในใบอนุญาต
 เมื่อผู้ได้รับใบอนุญาตประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามแบบ
 ที่กรุงเทพมหานครกำหนดพร้อมกับเสียค่าธรรมเนียมตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครว่าด้วย
 ค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุขก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ ใบอนุญาต บัตรประจำตัว
 ผู้ได้รับใบอนุญาต บัตรประจำตัวผู้ช่วยจำหน่ายสินค้า ให้มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต
 หรือวันออกบัตร เมื่อผู้ได้รับใบอนุญาตไม่ประสงค์จะประกอบกิจการอีกต่อไป ให้ยื่นคำขอบอก
 เลิกการดำเนินกิจการต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามแบบที่กรุงเทพมหานครกำหนดก่อนถึงกำหนดเสีย
 ค่าธรรมเนียมครั้งต่อไป หากผู้ได้รับใบอนุญาตประสงค์จะเปลี่ยนแปลงชนิดหรือประเภทสินค้า
 หรือลักษณะวิธีการจำหน่ายหรือสถานที่จัดวางสินค้าให้แตกต่างไปจากที่ระบุไว้ในใบอนุญาตหรือ
 รายการอื่นใดให้ยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามแบบที่กรุงเทพมหานครกำหนด ในกรณีที่
 ใบอนุญาต บัตรประจำตัวผู้รับใบอนุญาต หรือบัตรประจำตัวผู้ช่วยจำหน่ายสินค้า สูญหาย ถูกทำลาย
 หรือชำรุดในสาระสำคัญ จะต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามแบบที่กรุงเทพมหานครกำหนด
 เพื่อขอรับใบแทน ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดใน
 สาระสำคัญ การออกใบอนุญาต บัตรประจำตัวผู้ได้รับใบอนุญาต หรือบัตรประจำตัว ผู้ช่วยจำหน่าย
 สินค้า ให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กรุงเทพมหานครกำหนด ผู้ได้รับใบอนุญาตและผู้ช่วยจำหน่าย
 สินค้าต้องจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะตามเวลาที่กรุงเทพมหานครกำหนดผู้ใดฝ่าฝืน

ข้อบัญญัตินี้มีโทษตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นรายละเอียดด้านนโยบายสาธารณสุขอีกเรื่องหนึ่ง (www.kodmhai.com, 2556)

นโยบายสาธารณสุขที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่เรื่องปากท้องของประชาชนทั้งในฐานะผู้บริโภคและผู้ผลิตคือนโยบายด้านการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายใหญ่ในด้านสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หาบเร่แผงลอยมีแต่จะเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น กรุงเทพมหานครควรเตรียมยุทธวิธีที่จะรองรับเหตุการณ์ดังกล่าว ดังที่กรุงเทพมหานครได้จัดทำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยกรุงเทพมหานคร มาตั้งแต่สมัยของ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ชำนาญ ยุวบูรณ์ เมื่อปี พ.ศ. 2516 จนถึงยุคของหม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร เพื่อทำการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม เป็นหลักแหล่ง ไม่กีดขวางทางสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม เพื่อเพิ่มสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ให้กับเมืองหลวงของประเทศไทยเราด้วย ถ้าหากกรุงเทพมหานครสามารถกระทำได้ตามวัตถุประสงค์ของนโยบายดังกล่าว ก็จะทำให้มีผลไปถึงหน้าตาของประเทศ และรวมถึงมีผลดีต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยอีกด้วย

แม้หาบเร่แผงลอยจะเกิดขึ้นมานานหลายปีแล้วก็ตามแต่ก็ยังพบว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นติดต่อกันมานานหลายสิบปีเช่นเดียวกัน เนื่องจากกรุงเทพมหานครเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ประชากรเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์รวมในทุกๆ ด้าน จำนวนหาบเร่แผงลอยก็เพิ่มมากขึ้น ทำให้สามารถสรุปปัญหาหาบเร่แผงลอยได้ดังนี้ ปัญหาการสัญจรไป-มาของประชาชน และยวดยาน กล่าวคือ หาบเร่-แผงลอยกีดขวางทางเท้า และถนนสาธารณะ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ และอนามัย เนื่องจากก่อให้เกิดความสกปรกแก่ทางเท้า และถนนสาธารณะ หากจะใช้พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535 ก็ทำได้ยาก เมื่อเกิดโรคติดต่อ ผู้ค้าหาบเร่ และแผงลอย จะเป็นพาหะแพร่เชื้อโรคต่อไปได้อย่างรวดเร็ว ปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เนื่องจากขอบวางของเกะกะกีดขวางทางเท้า และถนนสาธารณะ ขาดระเบียบวินัย ไม่ส่งเสริมความเจริญด้านวัฒนธรรมของประเทศ ส่วนใหญ่ในประเทศที่พัฒนาแล้วจะไม่มีหาบเร่-แผงลอยเกะกะอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ ปัญหาด้านการแข่งขันด้านราคาอย่างไม่ยุติธรรม เมื่อเทียบกับผู้ทำการค้าในร้านค้าอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพราะว่าหาบเร่-แผงลอยใช้ต้นทุนน้อย ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ น้อยกว่า จึงสามารถขายสินค้าในราคาที่ต่ำกว่าร้านค้าโดยทั่วไปด้วย ปัญหาด้านการเอาอย่างกันในการปฏิบัติหน้าที่ผิดกฎหมาย กล่าวคือ ร้านค้าต่าง ๆ ริมหางเท้าจะพยายามวางสินค้าของตนล้ำเข้าไปสู่ทางเท้า เพื่อเสนอขายสินค้า และกีดกันผู้แข่งขันที่เป็นหาบเร่-แผงลอยด้วยกัน ปัญหาด้านการทำให้สังคมทั่วไปมองเจ้าหน้าที่ไปในทางที่ไม่ดี เช่น การกวาดขัน ผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยจะถูกมองไปในแง่ร้ายแก่ผู้ที่มี

ฐานะยากจน หรือโหดร้ายทารุณ รังแกประชาชนผู้ทำมาหากินในทางที่สุจริต (สมบัติ สังข์ในเมือง 2553:34) จึงทำให้ต้องเกิดนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

ตารางที่ 1.1.1 สถิติการค้าเนินคดี ผู้กระทำผิดประเภทผู้จำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535

เดือน	ปีงบประมาณ 2553		ปีงบประมาณ 2554	
	จำนวน (ราย)	ปรับ (บาท)	จำนวน (ราย)	ปรับ (บาท)
ตุลาคม	1,107	713,400	1,023	712,150
พฤศจิกายน	1,162	713,700	999	695,100
ธันวาคม	1,040	662,100	935	660,300
มกราคม	1,121	726,900	1,329	966,000
กุมภาพันธ์	1,191	753,000	1,622	1,184,800
มีนาคม	1,062	697,200	2,142	1,354,800
เมษายน	1,035	708,800	1,939	1,253,600
พฤษภาคม	862	578,600	1,972	1,299,200
มิถุนายน	1,189	765,600	1,800	1,189,100
กรกฎาคม	1,105	755,500	1,814	1,161,150
สิงหาคม	1,026	706,800	1,516	1,054,000
กันยายน	1,021	700,100	1,942	1,205,000
รวม	12,921	8,481,700	19,033	12,735,200

ที่มา : ฝ่ายเทศกิจ สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย, 2555

จากผลการดำเนินคดีเปรียบเทียบปรับของฝ่ายเทศกิจจะเห็นว่าสถิติการกระทำผิดของผู้จำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ โทษฐานประกอบการรुक้าฝิวจรจร มีการจำหน่ายสินค้าในพื้นที่เกินกว่า 2 ตารางเมตร ตั้งวางสินค้ากีดขวางทางเดินของผู้สัญจรไปมา อีกหลากหลายโทษฐานที่กำหนดไว้ในกฎระเบียบของกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ก็มีแนวโน้มมาจากการแข่งขันกันทางการค้าที่ส่งผลให้ผู้ค้าทั้งหลายมักจะเสี่ยงต่อการกระทำผิดเพื่อผลประโยชน์ของตน จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้กรุงเทพมหานครต้องจัดทำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยกรุงเทพมหานคร คือ นโยบายที่มุ่งแก้ปัญหาการจำหน่ายสินค้าและบริการในที่ หรือทางสาธารณะรुक้าฝิวจรจร

ทั้งถนน และทางเดินเท้า ปัญหาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง และปัญหาผู้มีอิทธิพล เพื่อให้กรุงเทพมหานครของเรา สะอาด สิ่งแวดล้อมดี ผู้คนมีความสุข (ยุทธศาสตร์ในการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยกรุงเทพมหานคร, พ.ศ. 2548)

หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้จำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะตามอำนาจหน้าที่คือสำนักงานเขตซึ่งมีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องคือฝ่ายเทศกิจและฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล ฝ่ายเทศกิจมีหน้าที่ในการกำกับดูแลผู้ค้าที่ได้รับอนุญาตจากกรุงเทพมหานครให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของกรุงเทพมหานครและจำหน่ายสินค้าได้ในจุดผ่อนผันที่กำหนดและจุดผ่อนผันนั้นต้องได้รับการประกาศจากกรุงเทพมหานครว่าจุดนั้นเป็นจุดผ่อนผัน ส่วนฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาลเป็นหน่วยงานที่พิจารณาการออกใบอนุญาตให้จำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ พร้อมทั้งเก็บอัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตเป็นเงิน 100 บาทต่อปี มีการชำระค่าธรรมเนียมปีละ 1 ครั้ง โดยกำหนดวันหมดอายุไว้ในใบอนุญาต ซึ่งการที่ผู้จำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะของผู้ได้รับอนุญาตนั้นจะต้องมีการปฏิบัติตามเงื่อนไขกรุงเทพมหานครตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่องการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ พ.ศ. 2545 ซึ่งอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 43 มาตรา 54 มาตรา 55 และมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้กำหนดข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามไว้ในข้อบัญญัติดังกล่าว ทั้งนี้ก็ยังมีผู้จำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะยังมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดก่อให้เกิดปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข, 2535)

1.2 ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเลือกที่จะทำการศึกษาปัญหาในพื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ซึ่งเป็นเขตที่มีจุดผ่อนผันมากที่สุดในกรุงเทพมหานครคือจำนวน 51 จุด มีผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมากที่สุดในการจัดลำดับ 50 สำนักงานเขต คือ จำนวน 409 ราย เนื่องจากที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันพบว่ามีกรณีฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด เช่น การไม่มาติดต่อขอชำระค่าธรรมเนียมรายปีประจำปี จากรายงานฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาลในปี 2555 สะท้อนสถิติการจัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553-2555 พบจำนวนร้อยละของการจัดเก็บในปี 2553 จัดเก็บได้ ร้อยละ 41 ปี 2554 จัดเก็บได้ร้อยละ 54.50 ปี 2555 จัดเก็บได้ร้อยละ 38.69 ผลการจัดเก็บอยู่ในมาตรฐานค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่าผู้จำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะมีพฤติกรรมเพิกเฉยต่อการมาชำระค่าธรรมเนียมตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายด้านเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร ประเด็นที่น่าสนใจของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยคือเรื่องการปฏิบัติตามของผู้จำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะซึ่งถือว่าเป็นปัญหาหลักที่สำคัญของนโยบายสาธารณะ เช่น การไม่มา

ติดต่อชำระค่าธรรมเนียมรายปีประจำทุกปีและในปี 2555 มีการค้างชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำนวน 262 ราย (ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพิบาล สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย, 2555) รายได้ของกรุงเทพมหานครขาดหาย หน่วยงานต้องทำหนังสือแจ้งเตือน สูญเสียค่าติดตามเป็นไปรษณีย์กัณฑ์จำนวนหลายบาท การประกอบอาหารแล้วพบว่ามีสารปนเปื้อนของเชื้อโรคในอาหาร การตั้งวางสินค้าเกินกว่ากรุงเทพมหานครกำหนดไว้ การไม่เข้าร่วมประชุมหรืออบรมตามที่กรุงเทพมหานครกำหนดและอีกมากมายที่ผู้ค้าไม่ปฏิบัติตามจึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทย จะเห็นได้ว่าปัญหาหาบเร่แผงลอยไม่ใช่เป็นเรื่องเล็กน้อยดังที่เข้าใจกันอยู่ แต่เป็นปัญหาโยงใยไปถึงชื่อเสียงเกียรติภูมิของประเทศ (ประวิทย์ ทองภูเบศร์, 2531: 9-13) โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษามหาบัณฑิตเห็นว่าการกำหนดเขตให้ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยค้าขายนั้นมีการกำหนดให้ทุกเขตทั้ง 50 เขตของกรุงเทพมหานคร โดยแต่ละเขตจะมีคณะกรรมการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยในระดับเขต เป็นผู้กำหนดจุดผ่อนผัน ว่าบริเวณใดมีความเหมาะสมในการตั้งจุดผ่อนผัน ให้จำหน่ายสินค้าได้ในเวลาใด ซึ่งเป็นไปตามมติที่ประชุมคณะกรรมการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยระดับเขตก่อนและต่อมาจะนำเรื่องดังกล่าวเข้าประชุมในระดับการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยระดับกรุงเทพมหานครอีกครั้ง ขั้นตอนสุดท้ายกรุงเทพมหานครจะเป็นผู้ประกาศให้จุดผ่อนผันที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่เขต เป็นจุดผ่อนผันโดยมีป้ายติดตั้งไว้แต่ละจุดว่าจุดเริ่มต้นเริ่ม ณ จุดใดและจุดสิ้นสุดติดตั้งไว้บริเวณใด และจากสถิติจำนวนจุดผ่อนผันหาบเร่แผงลอยและจำนวนผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในกรุงเทพมหานครพบว่าสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายมีจำนวนผู้ค้าในจุดผ่อนผันที่ได้รับอนุญาตจากกรุงเทพมหานครจำนวนมากกว่าเขตอื่น และจุดผ่อนผันที่อยู่ในความรับผิดชอบของเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย จำนวน 51 จุด 409 ราย พบว่าการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของกรุงเทพมหานครที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือการค้างชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตตามข้อบัญญัติดังที่กล่าวมาเบื้องต้นจำนวน 262 ราย รายได้ของกรุงเทพมหานครขาดหายไปจำนวน 26,200 บาทต่อปี หน่วยงานต้องทำหนังสือแจ้งเตือนเป็นระยะเวลา 2-3 ครั้ง สูญเสียค่าติดตามเป็นไปรษณีย์กัณฑ์จำนวนหลายบาท ยังมีสิ่งที่ยังบอกว่าคุณจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขอีกหลายกรณี เช่น ตั้งวางสินค้าในที่สาธารณะเกินกว่า 2 ตารางเมตร การไม่เก็บวัสดุอุปกรณ์กลับหลังเลิกขาย การตรวจพบว่ามีสารปนเปื้อนในอาหารที่จำหน่าย (หน่วยงานออกหนังสือแจ้งเตือนให้ปรับปรุงแก้ไข) ปัญหามากมายเหล่านี้จำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไขเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ครอบคลุมที่ยังมีการประกอบอาชีพนี้ของประชาชนในประเทศไทย (ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพิบาล สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย: 2555

ตารางที่ 1.1.2 ตารางการชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตย้อนหลัง 3 ปีของเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553-2555

ประเภทใบอนุญาต	2553			2554			2555		
	จำนวน ผู้ประกอบการ	จำนวน เงิน	ร้อยละ	จำนวน ผู้ประกอบการ	จำนวน เงิน	ร้อยละ	จำนวน ผู้ประกอบการ	จำนวน เงิน	ร้อยละ
	ทั้งหมด/จัดเก็บ (ราย)			ทั้งหมด/ จัดเก็บ(ราย)			ทั้งหมด/ จัดเก็บ (ราย)		
ใบอนุญาตประกอบการค้าที่เป็น อันตรายต่อสุขภาพ	763/665	1357485	84.84%	735/657	1346860	84.18%	717/609	1432960	94.27%
ใบอนุญาตจัดตั้ง สถานที่จำหน่ายหรือ สถานที่สะสมอาหาร	43/31	59355	39.57%	37/34	77865	77.87%	39/32	67575	71.13%
หนังสือรับรองการแจ้ง จัดตั้งสถานที่จำหน่าย อาหารหรือสะสม อาหาร	494/394	126670	74.51%	471/405	130070	76.51%	453/380	125528	77.73%
ใบอนุญาตให้ทำการ โฆษณาใช้เครื่องขยาย เสียง	41	460	46%	45	665	95%	34	505	50.50%
ใบอนุญาตจัดตั้งตลาด	1	2000	100%	1	2000	100%	1	2000	100%
ใบอนุญาตจัดตั้งสุสาน/ ฌาปนสถาน	11/8	6000	90%	11/2	1500	37.50%	11/4	3000	75%
ใบอนุญาตจำหน่าย สินค้าในที่หรือทาง สาธารณะ	410/164	16400	41%	421/218	21800	54.50%	409/147	14700	38.69%
รวม	1,678	1915515	-	1304	1568370	-	1207	1646268	-

ที่มา : ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย, 2555

จากรายงานฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาลในปี 2555 สะท้อนสถิติการจัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะย้อนหลัง 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553-2555 พบจำนวนร้อยละของการจัดเก็บในปี 2553 จัดเก็บได้ ร้อยละ 41 ปี 2554 จัดเก็บได้ร้อยละ 54.50 ปี 2555 จัดเก็บได้ร้อยละ 38.69 ผลการจัดเก็บอยู่ในมาตรฐานค่อนข้างต่ำ แสดงให้เห็นว่าผู้จำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะมีพฤติกรรมเพิกเฉยต่อการมาชำระค่าธรรมเนียมตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายด้านเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าผู้ค้าแผงลอยยังไม่เข้าใจและมีความชัดเจนด้านนโยบายของกรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องยังสับสนในบทบาทของตนเอง และผู้ค้ากับเจ้าหน้าที่ที่มีความขัดแย้งซึ่งกันและกันเพราะบทบาทที่ได้รับต่างกันและไม่มีการวิจัยที่สนับสนุนหัวข้อที่กำลังจะศึกษา นักวิจัยจึงสนใจที่จะ

ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้ค้าแผงลอยที่ค้างชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้ค้าแผงลอยที่ค้างชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้ค้าแผงลอยที่ค้างชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำข้อมูลจากผลการศึกษาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ค้าแผงลอยในจุดผ่อนผันที่ได้รับอนุญาตจากกรุงเทพมหานครให้ชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ตลอดทุกปีอย่างต่อเนื่อง

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษารั้งนี้ เป็นการศึกษาลงถึงพฤติกรรมของผู้ค้าแผงลอยในจุดผ่อนผันที่ได้รับอนุญาตจากกรุงเทพมหานคร ที่ค้างชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ กรณีศึกษาพื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร จำนวน 409 ราย

1.5 นิยามคำศัพท์

เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ให้ความนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

พฤติกรรม หมายถึง การตอบสนองที่บุคคลนั้นแสดงออกมาทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล โดยอาจแสดงออกมาทั้งที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ ซึ่งบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้หรือสามารถตรวจสอบได้

ที่หรือทางสาธารณะ หมายความว่า สถานที่หรือทางซึ่งมิใช่เป็นของเอกชนและประชาชนสามารถใช้ประโยชน์หรือใช้สัญจรได้ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

ผู้ค้าแผงลอย หมายถึง ผู้ที่ประกอบกิจการค้าเกี่ยวกับอาหารสด อาหารแห้ง อาหารปรุงหรือสำเร็จรูป สินค้าประเภทเครื่องอุปโภคทุกชนิดที่มีบริการในบริเวณทางสาธารณะในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

แผงลอย คือ สถานที่สาธารณะที่กำหนดให้เป็นจุดผ่อนผันมีพื้นที่ค้าขายจริงไม่เกิน 2 ตารางเมตร

เจ้าหน้าที่ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล หมายถึง พนักงานเจ้าหน้าที่ของฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ที่อาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ใช้บังคับแก่ผู้ที่ค้าขายในพื้นที่ผ่อนผัน

จุดผ่อนผันหาบเร่แผงลอย หมายถึง จุดที่ทางกรุงเทพมหานครกำหนดขึ้น โดยเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการใช้ที่สาธารณะโดยความเห็นชอบของพนักงานจราจร กำหนดให้ขายหรือจำหน่ายสินค้าหรืออาหารได้โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงพฤติกรรมของผู้ค้าแผงลอยที่ค้างชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะในพื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ค้าแผงลอยที่ค้างชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะในพื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ค้าแผงลอยในจุดผ่อนผันที่ได้รับอนุญาตจากกรุงเทพมหานครให้มาชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตการจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะในพื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร เป็นประจำต่อเนื่องทุกปี